

Z dnešných 25 členských štátov EÚ bola SR v roku 2001 výkonnosťou na obyvateľa iba štvrtou od konca (10 430 eur), podielom výdavkov na výskum a vývoj treťou od konca (0,65% HDP) a mierou nezamestnanosti (asi 19%) iba druhou od konca. Dosiahnutie priemeru EÚ (výkonnosť na obyvateľa 21 300 eur, podiel výdavkov na výskum a vývoj 2,13% HDP a miera nezamestnanosti asi 7%) je veľmi vzdialené, pretože zásadné zmeny v národnom hospodárstve majú veľmi vysokú zotrvačnosť. Na zaostávaní SR za priemerom EÚ sa oproti roku 2001 ani v roku 2004 nič nezmenilo.

Stručná retrospektíva štatistiky Európskej únie pre obyvateľov

V budúcnosti bude obyvateľov SR prednostne zaujímať **rýchlosť približovania k úrovni EÚ, pretože to bezprostredne súvisí s poklesom nezamestnanosti, zvyšovaním životnej úrovne, zlepšovaním životného prostredia a zvyšovaním kvalitatívnej úrovne života** (index ľudského rozvoja sledovaný Programom OSN z roku 1990). **Preto treba očakávať prísnejšie posudzovanie úsilia Vlády SR o vyrovnávanie s priemerom EÚ.** Nepostačia hmlisté a nekomplexné informácie o čiastkových pozitívnych výsledkoch. Obyvatelia budú mať záujem poznať celkový spoločensko-ekonomický pokrok smerujúci k dobehnutiu priemernej úrovne EÚ. Prvým krokom na tejto ceste je dosiahnuť úroveň ČR čo najskôr, pretože sme vyšli zo spoločného základu a perspektívne i úroveň priemeru EÚ. Vytýčené ciele sú veľmi náročné a bez strategického rozvoja SR ich nie je možné dosiahnuť, keďže zatiaľ nebol ustanovený Výbor NR SR pre strategický rozvoj. V stratégii rozvoja majú rozhodujúci význam inovácie vyšších stupňov, ktoré súvisia so vzdelanosťou úrovňou obyvateľov a s výskumno-vývojovou základňou financovanou verejnými prostriedkami. Zvyšovanie úrovne vzdelanosti by malo byť najdôležitejším programom strategického rozvoja.

DOTERAJŠÍ STAV

Obyvateľom SR chýbajú systémovo vyvážené, objektívne, stručné a zrozumiteľné informácie o stave približovania spoločensko-ekonomickej úrovne SR k ČR a k vyspelejším štátom EÚ, ako aj k jej priemeru. Informácie o čiastkových pozitívnych výsledkoch často zahmlievajú dosiahnutý spoločensko-ekonomický pokrok.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIE

Vydávať „Stručnú retrospektívu štatistiky Európskej únie pre obyvateľov“. Je určená pre široké vrstvy obyvateľov vrátane poslancov (samospráv a NR SR), a obsahovala by systémovo vyvážené, objektívne, stručné avšak

širokým vrstvám obyvateľov zrozumiteľné štatistické ukazovatele najmenej v päťročných retrospektívnych radoch v jednotlivých členských štátoch EÚ. Išlo by o vybrané štatistické ukazovatele týkajúce sa využívania produktívnej zložky obyvateľov (nezamestnanosť), príjmov obyvateľov v % HDP, resp. v eurách na milión obyvateľov (zložky: zárobky, dôchodky a sociálne príjmy v eurách) ako aj podielu príjmov štátu v % (dane, daňové prázdny). Ďalej by išlo o výdavky obyvateľov (celková konečná spotreba v % HDP, výdavky obyvateľov v eurách na prevádzku bytu – na nájomné, kúrenie, vodu, elektrinu, plyn a iné, výdavky na deti, zdravie, kultúru, dopravu, relaxáciu a iné) ako aj výdavky štátu v % HDP (na školstvo, sociálne veci, zdravotníctvo, kultúru, dopravu, štátnu správu, verejnú správu, políciu, vojsko, politické strany a iné). Tieto ukazovatele sú iba námetom pre výber. Jednotky číselných vyjadrení musia byť porovnateľné medzi členskými štátmi EÚ i jej priemeru (euro, na tisíc obyvateľov, na milión obyvateľov a pod.).

Z hľadiska rozdielnosti členských štátov EÚ je užitočné uviesť aj ukazovatele charakterizujúce ich odlišnosť (národné bohatstvo – prírodné a civilizačné, rozvojové potenciály – ľudské, prírodné, krajinné, historicko-technické, ako aj počet obyvateľov, rozloha, ľudnatosť, prirodzený a celkový prírastok na tis. osôb, priemerná teplota a pod.), z ktorých iba niektoré sa budú v čase meniť.

Najdôležitejšou podmienkou zaostávajúceho štátu je dosiahnuť vyššie tempo spoločensko-ekonomického pokroku než má vyspelejší štát. Bez splnenia tejto podmienky je dosiahnutie vytýčenej úrovne nemožné. Uvedený cieľ si vyžaduje zodpovedajúcu podporu výskumu a vývoja a tiež získanie presvedčenia, podpory a konania širokého okruhu obyvateľov urýchliť taký strategický program vlády, ktorý je zameraný na dosiahnutie vyspelejšieho štátu alebo priemeru EÚ. Tomuto účelu by významnou mierou mohlo napomôcť štátne vydanie „Stručnej retrospektívy

štatistiky Európskej únie pre obyvateľov.

V „Stručnej retrospektíve štatistiky Európskej únie pre obyvateľov“ by nemali chýbať tieto základné ukazovatele:

- miera nezamestnanosti v %** (ukazuje na využívanie produktívnej zložky obyvateľstva),
- výkonnosť na obyvateľa v eurách** (ukazuje ekonomickú úroveň štátu),
- podiel výdavkov na výskum a vývoj v % HDP** (ukazuje na možnosti tempa spoločensko-ekonomického pokroku),
- podiel pracovníkov výskumu a vývoja v % z produktívnej zložky obyvateľov** (ukazuje na váhu tvorivosti ľudských zdrojov),
- index kvality života** (ide o index ľudského rozvoja sledovaný Programom OSN z roku 1990 – ukazuje spoločenskú úroveň štátu),
- index kvality životného prostredia** (index by sa mal časom vytvoriť – ide o podmienky trvalo udržateľného rozvoja – k tomu by mohlo prísť v interdisciplinárnom tíme pod vedením MŽP SR).

Okrem toho by obyvateľia uvítali, keby vo vybraných ukazovateľoch boli aj ich príjmy (konečná spotreba obyvateľov v % HDP, zárobky, dôchodky a sociálne príjmy v eurách), ich významné výdavky (na bývanie v % HDP – najmä poplatky za plyn, elektrinu a telekomunikácie v eurách, výdavky za potraviny, stravovanie, výchovu detí, zdravie, kultúru, relaxáciu asi v % HDP) **ako aj výdavky štátu na spoločensky prospešné účely v % HDP** (najmä na školstvo, sociálne veci, zdravotníctvo, kultúru, dopravu, verejnú správu, štátnu správu, políciu, vojsko a politické strany v % HDP).

Podiel výdavkov na výskum a vývoj súvisí so vzdelanosťou obyvateľstva a následne s úrovňou ľudského rozvojového potenciálu, ktorý je „motorom“ spoločensko-ekonomického pokroku, ako aj úrovne

účelného trvalo udržateľného využívania existujúcich pasívnych rozvojových potenciálov (prírodné, krajinné, historicko-technické) jednotlivých členských štátov EÚ.

Systémovo vyvážené, objektívne, stručné avšak zrozumiteľné štatistické ukazovatele „Stručnej retrospektívy štatistiky Európskej únie pre obyvateľov“ určenej pre široké vrstvy obyvateľov členských štátov EÚ vrátane poslancov je nevyhnutné vybrať v interdisciplinárnom tíme špecialistov, s cieľom čo najobjektívnejšie sa priblížiť procesu vyrovnávania SR s ČR a perspektívne aj s EÚ.

Štáty porovnateľné so SR (napr. Írsko, Fínsko) by mali byť zvýraznené (napr. farebným pásom a hrubšou tlačou). Taktiež by mali byť zvýraznené najnižšie a najvyššie hodnoty ukazovateľov členských štátov EÚ (napr. plný a čiarkovaný rámček s hrubšou tlačou). Štatistická publikácia by mohla priblížiť číselnú a grafickú retrospektívu tak, aby číselné časové rady boli na jednej strane otvorenej publikácie a na protilahlej strane by boli zjednodušené grafické zobrazenia priebehu ukazovateľov (v slovenskom vydaní: plná čiara prímeru EÚ a tenké čiary maximálnych a minimálnych hodnôt členských štátov EÚ, zvýraznené priebehy SR, ČR a najvýznamnejších štátov EÚ, ako aj farebne odlišné porovnateľné členské štáty EÚ, treba zvážiť aj zobrazenie retrospektívnych grafických priebehov vybraných štátov sveta s vysokou úrovňou spoločensko-ekonomického pokroku, ale porovnateľného s EÚ). Zobrazené grafické priebehy musia byť maximálne zrozumiteľné širokým vrstvám obyvateľov.

PRÍNOS

Výber ukazovateľov by vyvolával podpo-

ru obyvateľov vytýčeným prioritám vlád štátov vyplývajúcim zo snahy urýchliť dobiehanie priemernej úrovne EÚ v prospech ich obyvateľov. „**Stručná retrospektíva štatistiky Európskej únie“ bude dostupná širokým vrstvám obyvateľov voľne a poslanci by ju mohli dostávať aj záväzne a to v dostatočnom časovom predstihu pred zostavovaním návrhu Štátneho rozpočtu a stanovením jeho priorit, ktoré by sa mali odvíjať od urýchľovania procesu dobiehania priemernej úrovne EÚ. Prienik objektívnych informácií o pokroku SR bude motivovať obyvateľov k podpore čo najvyššej rýchlosti dobiehania priemernej úrovne ČR a perspektívne aj prímeru EÚ. V tomto spočíva najdôležitejší prínos publikácie pre spoločensko-ekonomický pokrok.** Analogický prínos môže mať publikácia aj v iných zaostávajúcich štátoch EÚ.

ZÁVER

Všeobecný spoločensko-ekonomický pokrok je nemožné dosiahnuť iba zahraničnými investíciami, ktoré sú orientované miestne, ekonomicky, časovo a sú úzko viazané na zisk a ani finančnou podporou EÚ viazanou na vymedzené ciele, avšak s oneskorením platieb za realizáciu. V celom štáte je možné dosiahnuť územne vyvážený spoločensko-ekonomický pokrok iba trvalo-udržateľným využívaním všetkých existujúcich rozvojových potenciálov štátu (ľudské, prírodné, krajinné, historicko-technické). Je však nevyhnutná predstihová orientácia na inovácie vyšších rádoz podmienené vzdelanosťou, ktorá je základným predpokladom výskumu a vývoja. Musí byť v predstihu podporovaná verejnými prostriedkami (pozri súčasný stav vo Fínsku, kde štát podporoval výskum najmenej s 5-ročným predstihom pred realizáciou v praxi).

Štátom podporovaný výskum a vývoj je predpokladom pre vznik „ostrovov vedy“, ktoré umožnia rozvíjať veľké projekty vedy a inovácií vyšších rádoz. Tieto „ostrovky vedy“ sú iniciátormi spoločensko-ekonomického pokroku v regiónoch (Francúzsko a Fínsko) a svoje postavenie si udržiavajú interdisciplinárnou výmenou najnovších vedeckých poznatkov v úzkom prepojení na vedecko-prímyselné parky. **Skúsenosti ukázali, že veda sa stáva výrobnou silou a získava tak prevahu nad finančným kapitálom.**

Proces účelného využívania trvalo existujúcich pasívnych rozvojových potenciálov je však možné urýchliť domysleným využívaním zahraničných investícií a finančnej pomoci EÚ. Je to možné iba pri zatiaľ neexistujúcej stratégii rozvoja SR, ktorá by mala využiť vonkajšie finančné zdroje ako doplnok vlastných finančných zdrojov. Naznačená cesta nie je realizovateľná bez systematického zvyšovania úrovne vzdelanosti a interdisciplinárnym prístupom k najnovším vedeckým poznatkom, ako aj podpory sústavného rozvoja tvorivosti obyvateľov. **Pre budúci spoločensko-ekonomický rozvoj SR je nenahraditeľný trvalý štátny program „Tvorba ľudského rozvojového potenciálu“ financovaný štátom, ktorý by mohol existovať aj pred ustanovením Výboru NR SR pre strategický rozvoj a Inštitútu pre rozvojové dokumenty.**

Návrh „Stručnej retrospektívy štatistiky Európskej únie pre obyvateľov“ by mohol byť príznačivý aj pre EÚ ako nástroj zvyšovania informovanosti obyvateľov a získavania ich podpory pre rozvoj jednotlivých najmä zaostávajúcich členských štátov EÚ. Jej realizácia by mohla byť príspevkom SR k spoločensko-ekonomickému rozvoju EÚ.

Stefan Klokner

EURO áno! Ale kedy a za akých okolností?

Proces európskej integrácie neustále pokračuje, tak do šírky, ako aj do hĺbky. Dnes sa hovorí najmä o ústavnej zmluve, dosiaľ sa však Európska únia najkomplexnejšie integrovala v oblasti ekonomiky. Tu zohráva dôležitú úlohu najmä etapa prechodu jednotlivých členských krajín na spoločnú menu, ktorá sa zatiaľ nachádza niekde uprostred svojho vývoja. Jej aktérmi by sme sa mali stať od roku 2009 aj my.

Uznesením č. 862 z 8. septembra 2004 schválila vláda SR Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike. Vláda zvažuje kroky, ktoré pod gesciou Ministerstva financií SR a NBS majú prispieť k naplneniu mastrichtských kritérií a k rýchlemu začleneniu Slovenska do eurozóny. Prechod od národnej meny k európskej mene sa vo vláde aj na verejnosti chápe ako súčasť širšieho procesu,